CONTRIBUȚII LA BIBLIOGRAFIA ROMÂNEASCĂ VECHE

Bogdan Andriescu*

Lucrarea îşi propune să prezinte rezultate ale cercetării cărţii româneşti vechi întreprinse în trei instituții de cultură: Biblioteca Județeană Astra Sibiu, Biblioteca Națională Széchényi Budapesta, Biblioteca Universității Eötvös Loránd Budapesta.

Biblioteca Județeană Astra Sibiu deține unul dintre cele mai importante fonduri de carte românească veche din țară, cercetarea noastră având în vedere cartea tipărită între anii 1801–1830. Mai mult de o treime dintre cărți provin din centrul tipografic de la Buda, celelalte văzând lumina tparului în Braşov, Blaj, Sibiu, Bucureşti, Cluj, Iaşi, Craiova, Neamț, Oradea, Râmnic, Viena, Sankt-Petersburg. Din punct de vedere al proveniență, mare parte din fond s-a constituit ca urmare a unor achiziții realizate de bibliotecă de la anticariatele din Sibiu. Un număr mai redus de cărți provin din donații, amintind în acest sens pe George Barițiu, S. Mangiuca, D. Stahi.

Biblioteca Națională Széchényi Budapesta şi Biblioteca Universității Eötvös Loránd, Budapesta dețin un important fond de carte românească veche. Între anii 1780–1830, la Buda, au fost tipărite 240 de cărți româneşti, aici funcționând, între anii 1777–1848, celebra „Tipografie a Universității Ungureşti" (Tatay, 2011: *432–442*). Reprezentanți importanți ai Şcolii Ardelene au activat ca redactori de carte românească, o parte a lucrărilor acestora văzând lumina tiparului în această tipografie (Samuil Micu, Gheorghe Şincai, Petru Maior), ele regăsindu-se astăzi într-un număr relativ ridicat.

Biblioteca Națională Széchényi din Budapesta conservă un valoros fond de carte românească veche, repertoriul întocmit în anul 1997, numărând 212 de titluri, provenite atât din Colecțiile speciale ale instituției cât şi din Fondul general de carte (Chindriş, 1997: *222a–229*). Celor cinci cărți, necunoscute surselor bibliografice româneşti până în anul 1997, li se adaugă alte tipărituri.

În colecțiile Bibliotecii Universității Eötvös Loránd s-a reuşit identificarea a aproximativ 100 de exemplare de carte românească, majoritatea (77 exemplare) provenind din Tiparnița de la Buda. Semnalăm aici prezența a două cărți româneşti vechi unicat.

Studiul include carte românească veche necunoscută surselor bibliografice româneşti depistată în colecțiile celor trei instituții. Facem precizarea că am avut în vedere trei categorii de cărți: carte românească veche necunoscută surselor bibliografice româneşti; carte cunoscută surselor bibliografice româneşti, doar la nivel informațional

* Biblioteca Județeană Astra Sibiu.

RITL, nr. 1–4, p. 189–199, Bucureşti, 2013

BDD-A6970 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:39 UTC)

(nefiind depistat niciun exemplar; exemplare cunoscute fără o descriere bibliografică completă); carte românească veche depistată la nivel informațional, nefiind identificat niciun exemplar.

Biblioteca Județeană Astra Sibiu

Protocol a celor [...] heparhii Ardealului a Legii greceşti neunite a protopopiatului locului bisericii hramului.

Cota: CRV Nr. inv. 472.

Paginație: 90 file nenumerotate.

Legătura: carton recent marmorat; cotorul învelit în piele.

Observații: registrul cuprinde câte şase certificate de naştere pe fiecare filă; redăm conținutul: S-au născut prunc de partea [...] la ziua [...] la luna [...] la anul [...] de părinți de legea grecească neunită pravoslavnici acăruia tatăl [...] dar muma [...] lăcuitoriu [...]. S-au botezat şi cu Sfântul Mir s-au uns prin mine mai jos iscălitul paroh şi preot al besericii hramului [...] în ziua [...] luna [...] anul mai sus numit. Şi s-au dat în Sfântul Botez pruncului nume [...]. Naş au fost [...]. Lăcuitori [...]. Cu chiar mâna sa [...]. Paroh [...]; spațiile dintre paranteze erau completate cu date de ordin personal; pe coperta unu se află o etichetă tipărită – parțial deteriorată, cu titlul protocolului; registrul cuprinde pe cei născuți între 1801–1807 (de altfel, el poate fi datat doar pe baza însemnărilor conținând datele personale ale celor botezați); protocolul este necunoscut surselor bibliografice româneşti.

Nuntium.

Cuprins:

– fila 2 v: Praenumeration collectores in Hungaria; fila 3: In Transsilvania; fila 3 v: In Exteris Provinciis; fila 4: [Litera] A.

BRV IV, p. 139-141, nr. 384.

Cota: CRV 859.

Paginație: 4 file nenumerotate.

Legătura: folie de protecție.

Observații: înştiințarea dată în limba latină de Tipografia Universității din Buda pentru subscripții la Lexiconul româno-latino-maghiaro-german al lui Samuil Clain, prelucrat de Vasile Colosi, cu o listă a colectorilor de subscripții şi cu o filă de probe cuprinzând cuvintele A – Acațiu; BRV nu cunoaşte exemplar original; exemplar unic. [1814].

Plutarh Nou/ sau/ pe scurt scrierea vieților/ celor/ mai vestiți bărbați şi mueri a toate nea-/ murilor, din cele mai vechi vremi/ până în vremile noastre/ în limba franțozească/ de Petru Blanchard dată afară/ acum întîiu de un iubitoriu de neamul românesc pre/ românie tălmăcită, şi dată la lumină.../ Tomul I/ cu 26 chipuri/ cu toată cheltuiala D. Nicolae Nicolau sau tipărit. La Buda. În crăiasca Tipog. a Universitatei Ungariei. 1817.

BDD-A6970 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:39 UTC)

Cuprins:

– p. III: Înaintecuvântare!; p. 5: Omer. Acest mai vechi şi vestit filosof şi poet (verso nu este numerotat); p. 17: Licurg. Legiuitorul Spartei; p. 26: Romulus. Întâiul craiu al Romei; p. 32: Pitagora. Un filosof de la Samo; p. 37: Solon. Legiuitorul Atinei; p. 47: Esop. Un poet de bazne vestit; p. 49: Anacreon. Un vestit poet grecesc; p. 52: Leonidas. Un viteaz al Spartei; p. 54: Pindar. Un vestit poet grecesc; p. 55: Confucius. Un filosof al chinezilor; p. 59: Aristid. Acel mai drept dintre greci; p. 65: Temistoclit. Un vestit generaliu al Atinei; p. 70: Miltiadis. Un generaliu al Atinei; p. 80: Caiu Marţiu Coriolan. Un patriţ al Romei; p. 89: Euripid. Un vestit poet de comedii jalnice; p. 92: Eştil sau Ehil. Un vestit poet de comedii jalnice; p. 95: Sofocles. Un vestit poet de comedii; p. 96: Aristofan. Un vestit comicesc poet al Ţărei greceşti; p. 97: Socrat. Un vestit grecesc filosof; p. 107: Tucidid. Un vestit istoric grecesc; p. 108: Ţimon. Un genăraliu al Atinei; p. 115: Diogen. Un cinicesc (cinic) filosof; p.120: Fochion. Un generaliu al Atinei; p. 131: Periclit. Un atinean vestit; p. 137: Alcibiad. Genăraliu al Atinei; p. 146: Platon. Un vestit înţelept al lumei; p.149: Aristip. Un filosof grecesc; p. 152: Xenofon. Un vestit istoric grecesc; p. 153: Epaminondas. Un genăraliu al Tibei; p. 158: Filip. Craiu dela Macedonia; p. 166: Demostene. Un foarte vestit ritor al Atinei; p. 173: Alexandru. Craiul Macedoniei; p. 184: Epicur. Un filosof grecesc; p. 186: Piru. Craiul Epirului; p. 192: Regulus. Consul al Romei; p. 195: Filopemen. Un genăraliu al Aheilor; p. 203: Anibal. Genăraliu al Cartagenilor; p. 212: Publie Ştipio Africanul. Genăraliu al romanilor; p. 221: Plautus. Un poet comicesc roman; p. 223: Terenţ. Alt poet comicesc al romanilor; p. 225: Pompeiu cel Mare. Un genăraliu al romanilor; p. 235: Marcul Tulie Ţiţero. Un foarte vestit ritor al Romei; p. 248: Iulie Cesar. Romanesc dictator; p. 259: Cesar August. Întăiul romanesc înpărat; p. 268: Marius. Un genăraliu romanesc; p. 279: Cato din Utica. Un roman cu fapte bune; p. 283: Horaţ. Un poet al latinilor; p. 285: Virgil. Un foarte vestit poet al latinilor; p. 288: Ovid. Un poet al latinilor ; p. 290: Titus Livie. Un foarte vestit istoric al latinilor; p. 292: Plinie. Un vestit ispititoriu al naturei roman; p. 300: Titus. Înpărat al romanilor; p. 305: Plutarh. Un vestit istoric al grecilor; p. 310: Marcus Aurelie. Romanesc înpărat; p. 319: Mahomet. Pricinuitoriul legei turceşti; p. 324: Carl cel Mare. Înpărat al Romei Craiu al Franţiei; p. 332: Saladin. Sultan dela Egipet şi Siria; p. 338: Mateiaş Corvin. Un craiu al Ungariei.

Cota CRV 967.

Paginaţie: 352 de p.

Legătură: coperţi noi din carton de culoare neagră; pe cotor apare titlul lucrării cu litere aurite.

Observaţii: tipăritura este exemplar unicat, bibliografia românească veche amintind de această primă ediţie (1817), neoferind o descriere ştiinţifică a volumului; spre deosebire de prima ediţie, cea de-a doua, apărută în 1819 (consultată la Biblioteca Naţională Szechenyi Budapesta) prezintă patru planşe, conţinând 24 de gravuri (probabil, eronat, pe foaia de titlu sunt amintite 26 de gravuri): planşa 1 – „Homer, Licurg, Romulus, Pitagoras, Coriolan, Milţiades”; planşa 2 – „Solon, Esop, Anacreon, Leonidas, Aristid, Temistoclit”; planşa 3 – „Tucidit,

BDD-A6970 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:39 UTC)

Socrat, Periclit, Diogen, Fochion, Timon"; planşa 4 – „Xenofon, Epaminondas, Filip, Alcibiad, Platon, Aristip". Exemplarul deținut de Biblioteca Județeană Astra nu a păstrat cele patru planşe; este colligat cu ediția din 1819; ediția din 1819 conține doar fila de titlu şi primele cinci file.

Milostiva Inştrucțiune/ pentru Magistrualiştii carii Regulația urbarialicească o vor duce în săvârşire (execuție).

Cuprins:

– fila 1: Cap. 1. Despre săvârşirea examenului la cele noao punctumuri de întrebare; fila 1 v: 2. Însă la întrebarea celor noao punctumuri şi primirea spunerilor aceste următoare să vor lua strânsă cugetare; fila 2: 3. Despre cele 9 punctumuri de osebi, şi pentru fieşte care de aici; fila 4: Cap. al doilea. Despre Conscripție; fila 9: Cap. al treilea. Pentru luarea în samă la dijma urbarelicească, sau unde iaste obicinuită nona, şi pentru Conşcripția viilor în dealuri; fila 10: Cap. al patrulea. Despre a punctumurilor de obşte oprite, mijlocitoare ținere; fila 11: Cap. al cincilea. Despre execuția urbarialiceşti regulații, şi despre aducerea în lăuntru al urbariumurilor.

Poenaru, p. 123, nr. 132.

Cota: CRV 1025 B.

Paginație: 28 file nenumerotate.

Legătura: folie de protecție.

Însemnări: fila 1: Donată la asociațiunea pentru limba şi cultura poporului romanu prin Iul. de Bardosi. Iuliu de Bardosi. Juris auditor (?). N. 813 biblioteca asoc. tranne; fila 6: Iul. D. de Bardosi [...]; fila 14: Iul. de Bardosiu [...] 1861; fila 22: de Bardosi [...] in anulu 3 le 861.

Observații: exemplar necunoscut BRV, unicat; D. Poenaru reproduce foaia de titlu, dar nu redă cuprinsul cărții. [1818]

Smintele tipariului care intrat întru această carte şi vin a se îndrepta. Arătarea cărților...

„Arătarea cărților, a cărora originale sau izvodiri se află la mine subscrisul lucrate, asudând la iale în curs de 28 de ani, şi aştept să vină ajutoriul de a le putea tipări, sau din vinderea acestor cărți besericeşti, sau din jertvirea vre unui patriot bun, carele poftind luminare poporului roman va da cu creştinească mână cheltuiala tipariului, voind a se învăța cel ce nu ştie. Atare cărți de a se mai tipări sânt:

Biografia, adecă Viața Domnului nostru Is Hs, petrecerea lui pre pământ: învățătura cea cerească, şi minunile lui. Aicea sau adăogat învățături pentru creşterea pruncilor şi îndreptarea omului.

Tâlcuiala Evangheliilor la toate duminecile şi sărbătorile de preste an.

Belizarie voevodul lui Iustinian înpăratul grecilor cu, 4 icoane. Această carte arată datorințele supuşilor către stăpânire, şi ale stăpânirei către supuşi, şi amânduror către patrie, care pentru vrednicia ei în toate limbile Europei iaste tradusă.

Plutarh românesc, sau învățătură cum trebue a păşi cu copiii de după talenturile lor, ai da la înalte învățături, au la măestrii ver (?) meşteşuguri, sau tocmai la lucrarea pământului ai îndrepta.

BDD-A6970 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:39 UTC)

Epistolariul românesc, ce ne arată reguli şi pilde a şti întocmi tot felul de scrisori şi zapisuri la deschilinite întâmplări în soţietatea omenească de lipsă.

Istoria românilor, arătând întâmplările neamului românesc dela întâia rădăcină a lui, sau dela anul 753 înainte de Hs, în carele an sau zidit cetatea Roma, dela Romul strămoşul romanilor, până în zilele noastre. Dintru această carte vom vedea: forma stăpânirei, legile ţării, întâmplările cele primejdioase şi cele părtinitoare, starea besericii, întărirea legii, şi toate cele ce sau întâmplat în Dacia lui Traian, şi a lui Aurelian, cu toţi românii cei ce lăcuesc dincoace şi dincolo de Dunăre. Această carte se va tipări în trei tomuri.

În Arad în 3 decembrie anul 1826. Constantin Diaconovici Loga, al Şcoalelor Preparande Senior Profesor".

CRV 1284 a.

Paginaţie: foaie volantă.

Legătura: folie de protecţie.

Observaţii: este necunoscută surselor bibliografice; conţine erata pentru Octoih şi Tipicon, urmată de un apel adresat celor care ar fi putut sprijini financiar tipărirea a şase cărţi româneşti; exemplarul a fost depistat şi în colecţia Bibliotecii Naţionale Széchényi Budapesta, fiind colligat cu Tipiconul tipărit la Buda în anul 1826.

Carte românească veche în biblioteci din Ungaria
Biblioteca Naţională Széchényi Budapesta.

Bucvariu/ pentru/ pruncii cei rumâ-/ neşti carii să află/ în Crăiia Ungurească, şi ho-/ tarele ei înpreunate/ cu dovoirea stăpânitorilor./ În Viena La J Stefan de Novacovici. În Slaveno Serbească rumînească şi limbilor ai resăritului privileg. Tipografie 1792.

Cuprinsul:

– p. 2: Tipărite, şi de mână; p. 3: Mici şi mari slove de rând; p. 11: Numele prosodiilor; p. 17: Pruncul cel cu inima dreaptă; p. 18: Furul cel mic; p. 19: Gazda lotrilor; p. 19: Tot ce iaste peste măsură nu iaste sănătos; p. 20: Scurte poveşti pentru credinţa îndeşartă; p. 22: Pentru ispovedanie; p. 24: Pentru clacă; p. 25: Pentru rătăcire; p. 26: Pruncul cel iubitoriu deosteneală; p. 27: Însemnarea cunoaşterii slovelor; p. 32: Însemnarea slovirii; p. 35: Însemnarea cetirii; p. 43: Pentru numere.

Nr. inv. II L. Lat. f. 525.

Paginaţie: 46 p.

Greşeli de paginaţie: p. 14 nu este numerotată; p. 15 este numerotată p. 4; p. 38 este numerotată p. 28.

Legătura: lipsă coperţi, se află în folie de protecţie; filele cărţii nu sunt legate.

Însemnări: folia de protecţie v: însemnare cerneală de culoare maronie: „Alphabethum pro Adolescentibus Ro/ manis/: id est (?) Walachicis:/ in Regno/ Hungaria Transylvania et Provin/ ciis eidem adnesis-Walachi:/ :ce Litteris Cirilicis. Vien:/ :rq apud Steph. de Novako,/ vis (?) 1792. pag. MЄI:45:I/ In serie Libro. Illyrico et Walachico".

BDD-A6970 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:39 UTC)

Observaţii: în colecţia de carte românească veche a Bibliotecii Naţionale Széchényi din Budapesta, am identificat, mai multe ediţii de bucoavne: Bucoavnă (Cluj, 1744), Bucoavnă (Blaj, 1777) – două exemplare, Bucoavnă (Viena, 1781), Bucvariu (Viena, 1792), Bucoavnă (Blaj, 1793), Bucoavnă (Sibiu, 1797), Bucoavnă (Buda, 1797), Bucvariu (Buda, 1803), Bucoavnă (Sibiu, 1828). Patru dintre acestea au fost incluse în repertoriul de carte românească al bibliotecii, realizat de Ioan Chindriş (cele tipărite în 1777, 1793 – inedit, 1803 – inedit, 1828). Bucvariul tipărit la Buda în anul 1803 era „o prelucrare a abecedarului german întocmit de Johann Ignaz Felbiger", prima ediţie apărând la Viena în 1777 (nu se cunoaşte nici un exemplar). (Chindriş, 1997: *221*) A doua ediţie, reapare, tot la Viena, în 1781. Necunoscută surselor bibliografice româneşti este ediţia a treia a Bucoavnei, apărută la Viena în anul 1792; starea de conservare a corpului cărţii este bună; p. 2: ştampilă de formă ovală, cerneală de culoare neagră cu următorul text: A.M.N. Muzeum Könyiv Tarabol; p. 33: ştampilă de formă ovală, cerneală de culoare albastră cu următorul text: Orsz. Széchényi Könyvtar.

Catalogia/ Slavenno – Serbskih I Valahiiskih/ kniga, kotoria/ pri glavnov tipografii kralevsko Universiteta,/ pentanskogo siloio iskliucitel [...] privileghii, ei/ o ego Ţ. K. Velicestva dannoi iz Budinea/ a iz drughihă meastahă, kodă viutră nazna-/ cennîhă knigoprodavţevă podolu posta-/ vlenneai ţenea nesvazanîia i meatisea/ mogută. 1798. Verzeichniss/ verschiedener/ Slavo - Serbisch und Walachischen Bucher/ die Sowohl zu Ofen/ in der/ K. Hung. Universitats = Buchdruckerei/ Kraft des Derselben/ Alterhochsten Orts Ausschliessungsweise Ertheilten Privilegiums als/ auch ben den Inbenanuten Berkaufern zu haben sind. 1798.

[Lista diferitelor cărţi slavo-sârbeşti şi valahe care au apărut atât în Buda în tipografia (de cărţi) a Crăeştii Universităţi Maghiare ca putere a aceluiaşi privilegiu obţinut exclusiv al celui mai înalt loc dar (şi lista cărţilor) ce pot fi obţinute la vânzători numiţi]

Cuprins: p. 2: Naznacenie; p. 3: Privileghia; p. 7: Bücher in Slawo = Serbischer Sprache; p. 11: Bücher in Walachischer Sprache; p. 12: Landkarten und Bilder.

Nr. inv. 821041.

Paginaţie: 12 p. nenumerotate.

Observaţii: este necunoscută surselor bibliografice româneşti; este colligat cu alte 29 de tipărituri (nr. inv. 821027 – 821056); foaia de titlu: ştampilă ovală cu următorul text: A.M.N. Muzeum Könyvtára; stare de conservare foarte bună.

Catalogul cuprinde 14 cărţi româneşti vechi tipărite între anii 1784 – 1798 (Buda şi Viena). Descrierea tipăriturilor este extrem de sumară, identificarea acestora în cataloagele de carte românească veche fiind anevoioasă. Nu sunt trecuţi anii de apariţie pentru cinci tipărituri. Exceptând două cărţi, celelalte au specificat formatul în care au fost editate (format 4 şi 8). Într-o rubricatură specială sunt înregistrate preţurile de vânzare pentru fiecare exemplar. Remarcăm că două dintre titluri nu au specificat niciun preţ de vânzare, cea mai costisitoare fiind tipăritura Adunarea cazaniilor (Viena, 1793). Aceasta putea fi achiziţionată în schimbul

BDD-A6970 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:39 UTC)

sumei de 4 florini şi 42 de creiţari. Trecem în revistă lista cărţilor, având convingerea că viitoare cercetări ar putea întregi informaţiile de ordin bibliografic.

Bücher in walachischer Sprache (p. 11–12).

Aritmetică românească şi nemţească (8). (14 creiţari).

Se pare că este amintită tipăritura intitulată Ducere de mână către Aritmetică, apărută atât în limba română, cât şi în germană, la Viena, în anul 1785, ediţia I (Bianu, Hodoş, II, 1905: *305–306*) sau ediţia a doua, apărută în anul 1788 (Poenaru, 1973: *80–81*).

Bucvariu. 8. 1798 (2 creiţari).

Am identificat în colecţia de carte românească veche a Bibliotecii Naţionale Széchényi Budapesta mai multe ediţii de bucoavne: Bucoavnă (Cluj, 1744; O.Sz.K. 316568), Bucoavnă (Blaj, 1777; O.Sz.K 324047 şi 316570) – două exemplare, Bucoavnă (Viena, 1781; O.Sz.K.312311), Bucvariu (Viena, 1792; O.Sz.K. II L. Lat. f. 525), Bucoavnă (Blaj, 1793; O.Sz.K. 323949), Bucoavnă (Sibiu, 1797; O.Sz.K.316569), Bucoavnă (Buda, 1797), Bucvariu (Buda, 1803; O.Sz.K. 801463), Bucoavnă (Sibiu, 1828; O.Sz.K. 325252). Patru dintre acestea au fost incluse în repertoriul de carte românească al bibliotecii, realizat de I. Chindriş (cele tipărite în 1777, 1793 – inedit, 1803 – inedit, 1828) (Chindriş, 1997: *223*). Bucvariul tipărit la Buda în anul 1803 era „o prelucrare a abecedarului german întocmit de Johann Ignaz Felbiger", prima ediţie apărând la Viena în 1777 (nu se cunoaşte nici un exemplar). A doua ediţie reapare tot la Viena în 1781. Necunoscute surselor bibliografice româneşti sunt alte două ediţii ale Bucoavnei, apărute la Viena în anii 1792 (Andriescu, 2013, *75–76*) şi probabil la Buda în 1798.

Bucvariu românesc şi nemţesc. (8). (5 creiţari).

Textul nu ne oferă informaţii legate de anul tipăririi. Considerăm, că ar putea fi unul dintre cele două Bucvarii bilingve tipărite la Viena în 1785 sau 1790. (Poenaru, 1973: *68–69*; Bianu; Hodoş, II, 1905: *334*).

Katihisis întărit de Sinodul ţinut în anul 1774. 8. 1793. (7 creiţari).

Catehismul sârbesc, românesc şi nemţesc a cunoscut o primă ediţie în anul 1778 la Viena (Dudaş a, 1979: *371–373*). O a doua ediţie apare în anul 1784, însă, numai în limbile română şi germană (Bianu, Hodoş, II, 1905: *286–287*). Catalogul aminteşte de o a treia ediţie, apărută probabil tot la Viena, în anul 1793, necunoscută surselor bibliografice româneşti.

Carte de cetit, român şi nemţască. 8. 1793. (18 creiţari).

În anul 1793, la Viena se tipărea lucrarea Ducere de mână către cinste în româneşte şi în germană (Bianu, Hodoş, II, 1905*: 353*).

Carte de mână pentru dascăli. 1784. (1 florin şi 20 de creiţari).

Este necunoscută ediţia din anul 1784, sursele bibliografice româneşti amintind de ediţia tipărită la Viena în 1785 (Bianu, Hodoş, II, 1905: *302–304*).

Cazanii la toată dumineca şi alte zile de sărbătoare în 3 părţi în fol. (4 florini şi 42 de creiţari).

Se face referire la tipăritura Adunarea cazaniilor, apărută la Viena în anul 1793, aceasta fiind structurată în trei mari capitole (Bianu, Hodoş, II, 1905: *350–351*).

Molitvenic. 8. (5 creiţari).

BDD-A6970 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:39 UTC)

Nu am identificat nicio ediție a Molitvelnicului tipărit la Buda sau la Viena în intervalul de timp menționat (necunoscută surselor bibliografice românești).

Scrisoare frumoasă. 8. 1794. (2 creițari).

Este necunoscută surselor bibliografice românești.

Tablă de azbuchi. 4. (1 creițar).

Conform unei mărturii, 6800 de alfabetare folosite în școlile românești la sfârșitul secolului al XVIII-lea, se aflau în anul 1795 în depozitul tipografiei lui Ștefan Novacovici din Viena (Dudaș a, 1979: *353*). Ele ar fi fost tipărite în anul 1793 la Viena. (Râpă-Buicliu, 2000: *332–333*).

Pre scurtă arătare, pentru Dumnezeu și pentru socotința lui Dumnezeu. 8. 1784. Cartea a apărut la Viena. (Bianu, Hodoș, II, 1905: *294*).

Gramatici rumânești. 1792.

Probabil că se face referire la tipăritura Ducere de mână către frumoasa scrisoare, apărută la Viena în 1792. (Bianu, Hodoș, II, 1905: *349*).

Ceaslov. 8. 1792. (40 de creițari).

La Viena, apărea un an mai târziu un alt Ceaslov, exemplarul descris în BRV fiind incomplet. (Bianu, Hodoș, II, 1905: *352–353*). Este necunoscută surselor bibliografice românești ediția din anul 1792 a Ceaslovului.

Psaltire. 8. 1792. (40 de creițari).

Este necunoscută surselor bibliografice românești. Un an mai târziu (1793), la Viena, apărea o altă ediție a psaltirii. (Bianu, Hodoș, II, 1905: *356*).

Biblioteca Universității Eötvös Loránd Budapesta.

Întru mărirea Sfintei, cei de o ființă, de viață făcătoarei, și nedespărțitei Treime, a Tatălui și a Fiului, și a Sfântului Duh: s-au tipărit cartea aceasta despre datorințele presbiterilor parohalnici din Cuvântul lui Dumnezeu a îndrepterilor sobornicești, și a învățătorilor besericești alcătuită întîia oară în Sant Petersburg la anul Domnului 1776. După aceea cu blagoslovenia Exțelenției sale a Preaosfințitului și Preavrednicului Arhiepiscop și Mitropolit al Carlovețului Domnului Ștefan, pre limba slaveno-serbească, pentru părțile cele Cesaro-Crăești s-au tipărit în Buda cu tipariul Crăeștei Tipografii a Universitatei din Pesta la anul 1798 și acuma din cuvânt în cuvânt în limba românească întoarsă cu același tipariu iarăși în Buda s-au tipărit la anul de la zidirea lumii 7307 iară de la întruparea Cuvântului lui Dumnezeu 1155. Indictul 5.

Cuprins:

Pagina de titlu revers. Capetele cărții acesteia.

– fila 2: Înainte cuvântare către presviteri. Patru datorințe sânt, care presviterii cu dedinsul ale împlini legătuinți sânt; p. 1: Capul întâiu cuprinde întru sine intrarea către detorințele preoțești, arătând ce iaste preoția; dela cine iaste rânduită și spre ce sfârșit, cât de covârșită iaste chiemarea aceasta, cât iaste de ostenitoare și primejdioasă, cine la dânsa să păşască, și câte sânt părțile a detorințelor previterilor; p. 8: Capul al doilea. Pentru întâia detorință preaoțască adecă pentru învățătura poporanilor. Partea 1. Despre învățătura ce e diatoriu

BDD-A6970 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:39 UTC)

preotul oamenilor cu cuvântul. Întru această parte cele mai de căpetenie punturi sânt aceasta: 1. A adeveri cum că cea mai din tâiu detorinţă a preotului iaste a învăţa norodul. 2. A arăta ce iaste datoriu a învăţa şi de unde. 3. În ce chip şi când?; p. 49: Partea 2. Despre învăţătura ce e diatoriu preotul oamenilor cu lucrul. Punturile părţii aceşteia sânt: 1. Cum că presviterul iaste diatoriu a învăţa pre poporenii săi în sfânta vieţuire cu pilda sa. 2. Ce pun înainte dela Pavel apostolul numeratele fapte bune preotului însuşite. 3. Se adaogă şi alte oare care fapte bune preotului însuşite; p. 79: Capul al treilea. Pentru a doa lucrare preoţească adecă pentru întocmirea tainelor. Cum că întocmirea tainelor iaste însuşi preoţească lucrare, destul pentru acea arătare lui Pavel, când el pre sine cu toţi următorii săi întru aşia cuvinte sau scris: aşa să ne socotească pre noi omul ca pre nişte slugi ale lui HS, şi ispravnici ai Tainelor lui Dumnezeu; p. 131: Capul al patrulea. Pentru rugăciune. Partea întâi. Pentru rugăciunea de comun şi ce întrânsa se cuvine a şti şi a lua aminte; p. 174: Partea 2. Pentru rugăciune. Ca despre detorinţa preoţească. În partea aceasta urmează a însemna: 1 Poruncile Domnului, care despre rugăciune, ca despre o detorinţă preoţască arată. 2. Pentru cine, pentru ce şi când se cuvine preoţilor a se ruga. 3. Întocmirea tainelor cere dela întocmitorii lor osebită rugăciune şi mai înainte gătire.

Nr. inv. Ae 4r 474.

Paginaţie: 4 file nenumerotate + 194 p. numerotate.

Legătură: coperţi noi din carton multicolore cu întărituri la colţuri; pe cotorul cărţii, text în limba germană, Vermischte walashichte schriften.

Observaţii: în Catalogul Bibliotecii Samuil Vulcan („Elenchus Librorum in Bibliotheca Illustrissimi ac Reverendissimi Domini Episcopi Samuelis Vulcan reperbilium", Oradea, 1829–1830) regăsim tipăritura intitulată „Charte Despre datoriile Presbiterilor", apărută la Buda în anul 1798. Cartea, necunoscută surselor bibliografice româneşti, am identificat-o în colecţiile Bibliotecii Universităţii Eötvös Loránd din Budapesta, fiind înregistrată cu numărul de inventar Ae 4r 474. Bibliografia românească veche a înregistrat ediţia din anul 1817, în titlul căreia se pomeneşte că lucrarea fusese tipărită în anul 1798 (Dudaş, 1979: *394*). Din cuprinsul foii, de titlu reiese că o primă ediţie a cărţii fusese tipărită în anul 1776, la Sankt-Petersburg. Stare de conservare foarte bună; este colligat cu o altă lucrare, în limba sârbă, tipărită la Buda în 1817; p. 1: frontispiciu Isus Pantocrator; stare de conservare bună.

Briefe eines Augenzeugen/ der/ Griechischer Revolution/ vom Jahre 1821/ nebst einer/ Denkschrift/ des Fürsten Georg Cantacuzeno/ über die/ Begenbenheiten in der Moldau und Walachen/ in den Jahren 1820 und 1821. Mit Rigas Portrait. Halle, in der Regerschen Verlags - Buchhandlung. 1824.

[Scrisorile unui martor ocular al Revoluţiei Greceşti din anul 1821 şi o scrisoare de amintire a principelui Georg Cantacuzeno despre întâmplările din Moldova şi Valahia în anii 1820 şi 1821. Cu portretul lui Riga.]

Cuprins:

– o filă nenumerotată: Vorwort; p. 1: Briefe eines Augenzeugen der grieschischen Revolution vom Jahre 1821; p. 3: Erster brief; p. 6: Zweiter brief;

BDD-A6970 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:39 UTC)

p. 13: Dritter Brief; p. 16: Vierter Brief; p. 20: Fünfter Brief; p. 21: Sechster brief; p. 27: Siebenter Brief; p. 32: Achter Brief; p. 37: Neunter brief; p. 131: Drei und dreissigster brief; p. 135: Denkschrift des Fürsten Georg Cantacuzeno über die Begebenheiten in der Moldau und Walaschen in den Jahren 1820 und 1821, geschrieben im october 1821.

Nr. inv. 454051.

Paginație: 1 filă nenumerotată + 198 p. numerotate.

Legătură: coperți noi din carton de culoare albastră; pe cotor se mai păstrează un fragment din titlul cărții.

Observații: fiu al lui Matei Cantacuzino, mare vistiernic al Moldovei (refugiat în Rusia), Gheorghe Cantacuzino a luptat în armata rusă în timpul războaielor napoleoniene, fiind rănit şi decorat în anul 1807. A urmat cariera de inginer militar, remarcându-se în lupta de eliberare a Greciei, fiind devotat cauzei Eteriei. S-a implicat în luptele din Moldova şi Țara Românească (1821), ajungând până la Bucureşti. Acțiunile militare au fost dezavuate de țar, fiind nevoit să părăsească Rusia, stabilindu-se în Grecia. În anul 1836 se va reîntoarce împreună cu familia sa în Moldova unde mai poseda trei moşii. (Atanasiu, 2006: *16–17*); ştampilă rotundă cu textul: „EGYETEMI BUDAPEST KÖNYVTÁR” pe foaia de titlu; stare de conservare foarte bună; necunoscută surselor bibliografice româneşti.

BIBLIOGRAFIE

Atanasiu, Mihai Bogdan, 2006: *Cantacuzinii din Basarabia şi din Rusia (sfârşitul secolului al XVIII-lea şi secolul al XIX-lea*), în „Constelații ieşene”, an I, nr. 4, p. 16–17.

Bianu, Ioan, Hodoş, Nerva. 1905: *Bibliografia românească veche 1508-1830,* tom II, Bucureşti, Editura Academiei Române, [BRV II].

Bianu, Ioan, Hodoş, Nerva, Simonescu, Dan, 1936: *Bibliografia românească veche 1508–1830, tom. III, 1809-1830*, Bucureşti, Editura Academiei Române, [BRV III].

Bianu, Ioan, Simonescu, Dan, 1944: *Bibliografia românească veche 1508–1830, tom IV: Adăogiri şi îndreptări* Bucureşti, Editura Academiei Române, [BRV IV].

Chindriş, I., 1997: *Cartea românească veche la Budapesta* (I), în „Acta Musei Napocensis”, 33/2, p. 216–229.

Dudaş, Florian b, 1979: *Cărțile românești din Biblioteca lui Samuil Vulcan,* în „Crisia” anul IX, p. 381–419.

Dudaş, Florian a, 1979: *Contribuții privind cartea românească veche. Epoca Luminilor,* în „Crisia”, anul IX, 1979, p. 338–381.

Poenaru, Daniela, 1973: *Contribuții la bibliografia românească veche*, Târgoviște.

Râpă-Buicliu, Dan, 2000: *Bibliografia românească veche*, Galați, Editura Alma.

Tatay, Anca Elisabeta, 2011: *Din istoria şi arta cărții româneşti vechi: Gravura de la Buda (1780–1830),* Cluj-Napoca, Editura Mega.

ABSTRACT

This paper aims to present the results of our research of the Old Romanian book entered upon three institutions of culture: The ASTRA County Library in Sibiu, The Széchényi National Library, The Eötvös Loránd University Library in Budapest.

BDD-A6970 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:39 UTC)

The Széchényi National Library in Budapest and the Eötvös Loránd University Library in Budapest hold an important old Romanian stock of books.

The study includes old Romanian book unknown to the Romanian bibliographical sources detected in the collections of the three institutions mentioned above. Mention must be made that we had into account three categories of books: old Romanian book unknown to the bibliographical resources, book known to the bibliographical sources only at the informational level (there has not been detected any copy; known copies without a complete bibliographical description); old Romanian book detected at the informational level, without the identification of any copy.

Keywords*:* library, public libraries in Hungary, public libraries in Romania, old Romanian book.

BDD-A6970 © 2013 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:55:39 UTC)